

Časovna dimenzija družbe: Družbeni čas

Čas kot dimenzija družbenega življenja

- družbeno življenje je živeto v času
- tako čas, kot tudi prostor sta skladna z družbenim življenjem
- vse družbene interakcije potekajo v času in prostoru
- čas je nujno potrebna dimenzija človeške realnosti
- integracija časa v družbene teorije (Giddens) – **ontološka dejstva** imajo epistemološke posledice, ki so posledica za središčnost časa kot temo raziskovanja znanosti
- čas je sestavni del družbenih teorij
- ontološka dejstva: čas je nujna sestavina družbenega življenja. Povezava med časom in družbenimi dejstvi, spremembami. Ontološko dejstvo pa ima spoznavno teoretske posledice. Če želimo resnično spoznati družbo, se moramo bistveno posvetiti proučevanju časa. Minevanje v družbi je tako pomembno, da se s tem moramo ukvarjati.

Giddens preprosteje definira kot integracijo časa v družbeno teorijo. Vsi družbeni procesi potekajo v nekem času. In sta tako čas, kot tudi prostor skladna z družbenim življenjem. Torej, vse družbene interakcije potekajo v nekem času in prostoru. Po vsem tem je čas nujna dimenzija človeške realnosti in vpleten v vsak del našega življenja. Glede na to, da se družbene znanosti ukvarjajo z aspekti družbenega življenja ljudi in družbe kot celote, je po tem takem pomembno in tudi potrebno proučevati čas in seveda centralnost ter središčni pomen le tega za družbeno življenje.

- čas vedno bolj intimno zadeva tudi družbene spremembe
- vsaka sprememba, proces, gibanje, ... izraža čas

It is impossible to conceive of time without reference to some change. (41)

- zaporednost (časovna umeščenost – družbena dejanja so časovno določena znotraj širših družbenih aktov) - **zaporednost** – na makro (znotraj zgodovine), mezo (znotraj biografije) in mikro ravni (znotraj življenja vsakogar) – ena raven spodbudi drugi oz. vplivajo ena na drugo
- **trajanje** – vsak dogodek traja nekaj časa
- ireverzibilnost (time-flow) of events – ena stvar ne more biti storjena še enkrat enako
- Time past, present and future. Prihodnost lahko načrtujemo. Sedanjost ne obstaja, ker se družbeni procesi nadaljujejo in vsak dogodek se je zgodil v preteklosti ali pa se bo v prihodnosti. Vsak dogodek

pade torej ali v preteklost ali v prihodnost, saj se vsa družbena dejanja dogajajo in ne stojijo v »zmrznjenem« stanju.

- preteklost je vplivala, sedanost je objekt vplivanja in prihodnost je le potencialna za vplivanje.

Čas kot podoba družbenih sprememb

... there are no two, temporally distinct states of any social entity ... that can be identical (44).

Stability (continuity over time) vs. change.

- avtor nerazvite družbe poimenuje kot mrzle in nasprotje urbanim in industializiranim družbam

- vroče družbe pa so zahodne družbe

- spremembe in čas so vedno prisotni

- ideja o stabilnosti – relativno majhne razlike, vztrajnost tekom časa

- če govorimo o družbeni spremembah, govorimo o času

- čas pa prepoznamo preko sprememb

Ko se nanašamo na družbene spremembe, se čas pojavlja v dveh pojavih.

Quantitative time (external framework for the measurement of events and processes, temporal ordering and coordination); qualitative time (defined by nature of social processes: longer, shorter; slower, quicker, rhythmic, random...).

Kot prvo lahko služi kot zunanji okvir merjenja dogodkov in procesov, ki ureja njihove kaotične toke v korist človeški usmerjenosti in koordinaciji družbenih dejanj. To je **kvantitativni čas** kot navadna naprava kot so na primer ure in koledarji, ki nam dovolijo identificirati primerljive razpone, hitrosti, intervale, trajanje različnih družbenih dogodkov.

Tako se oblikujejo bolj kompleksne človeške družbe, kjer je poudarjena pomembnost časovne urejenosti in koordinacije. V moderni družbi nobena institucija ne more delovati brez štetja časa. Ravno zato pa poznamo urnike,... Tudi vse družbene spremembe in dogodki so časovno določeni in locirani znotraj zunanjega okvirja.

Poznamo pa še drugi pojav, v katerem se čas združuje z družbenimi spremembami. To pa je **kvalitativni čas**. Le tega pa definiramo z naravo družbenih procesov. Ko preučujemo katerega od aktualnih družbenih procesov, se jasno pokaže mnogo časovnih lastnosti. Le te so tipično dolge ali kratke. Primer tukaj je primerjava revolucionarne mobilizacije in ekonomske rasti. Poteka počasi ali hitro. Tukaj lahko primerjamo na primer trenutno kariero v pop glasbi in postopno in profesionalno napredovanje v medicini. Čas je zaznamovan tudi z ritmičnimi in silovitimi intervali (razdalje oz.

intervali med dogodki so stabilni – vemo, da nekemu dogodku sledi drugi dogodek), na primer primerjava valovanja ekonomskega razcveta in padanja. Časovne lastnosti so tudi razdeljene v unije različnih substantivnih lastnosti (vsebinske kvalitete – razdeljenost različnih vsebinskih kvalitet; gledamo kvaliteto dogodkov ali so naravni ali pa družbeni) glede na naravne in družbene okoliščine. Kvalitativni čas razumemo s pomočjo metafor.

Štetje časa

Scale and units based on natural and social experiences.

Conventional time units, of equal duration, easily countable.

- vpeljavo navadnih časovnih unij enakomernega trajanja in preprostega štetja
- delitev dneva na dvanajst ur, ure na 60 minut in minute na 60 sekund

Čas v zavesti in kulturi

- zavest o času je univerzalna človeška izkušnja
- »Sense of time« - zmožnost oceniti trajanje dogodka in identificirati čas trenutka

The '**inner time**' of human individuals; '**temporal profiles**' of various societies (stopnja zavesti o času, the depth (presentism), the shape, the emphasis on the past or future (retrospective vs. prospective orientation), the way of conceiving the future, the dominant value-emphasis), Normative expectations regarding time: **socially expected durations**.

- varčevanje s časom

Razlikovati moramo različne poglede:

- stopnja zavesti o času – pomanjkanje časa – Sindrom »Čas je denar« - nasprotni sinonim pa je »manana syndrome«
- globina zavesti o času – včasih prepoznamo le neposredni čas, včasih pa le oddaljeni, katerega smatramo kot pomembnega. Govorimo o perspektivi kratke distance in dolge distance.
- oblika ali forma časa: ciklični ali linearni čas – ciklični – z dogodki, ki se razprostirajo v vračajočem ritmu narave. Linearni – se ne vrne nazaj, dominira v moderni industrijski družbi! Ciklični ritmi družbenega življenja pa se intimno tičejo ritmičnega bistva naravnih procesov. Sem spadajo dejstva vsakdanjih izkušenj ter dnevni cikli dela in počitka.
- poudarek na preteklosti ali prihodnosti – »time perspective« - integrativni del družbenih vrednot in posameznikov, ki usmerjajo njihova delovanja v sedanjost in prihodnost.

- smer ustvarjene prihodnosti – planiranje »passive or fatalistic orientation« nasproti » active or voluntaristic orientation«
- dominantni vrednostni poudarki ali na spremembe, novosti in napredka ali na vračanje, podobnosti in ureditev

Družbeno pričakovano trajanje

Pravila, ki imajo opravka s časom so strukturno vgrajeni v široko omrežje pravil v družbeno normativnih sistemih. Ena od pomembnih kategorij takšnih pravil je družbeno pričakovano trajanje, katero je konceptualiziral Robert K. Merton. Tukaj so pomembne norme katere konstituira osnovne časovne komponente družbenih struktur in medosebnih razmerij. Nekatere oblike družbenega življenja trajajo dalj časa, kot druge, ampak tukaj obstajajo normativna pričakovanja katera predpisujejo, kako dolgo morajo trajati in kateri odklon od teh norm je družbeno definiran kot devianten in kateri izzove družbene sankcije. Kot vsa družbena pravila, tudi družbeno pričakovano trajanje močno vpliva na razmošljanje in delovanje družbenih akterjev. Ponavadi, ko je za družbene vezi, skupinske pripadnosti ali statusa pričakovano, da trajajo dolgo, ljudje to vzamejo bolj resno in žrtvujejo njihove vire, kot so čas, energija, denar, čustva,... Ko pa se pričakuje, da ne bo trajalo dolgo, pa je vsega tega manj.

The **lame duck** pattern at the end of the term ... (50).

- plačila nezmožen dolžnik

- pohabljenega raca zaostaja in ni zmožna plavati z ostalimi
- to je način delovanja, ki se pojavi pred gostoto dogodkov. Lahko se pasivizira ali pa celo postane bolj aktivna.
- ta efekt nas med drugimi lahko naredi tudi hiperaktivne

“The lame duck” vzorec v aktivnostih pred rokom so le izbrane ilustracije od določene časovne odvisnosti.

Če je trajanje normativno omejeno, se lahko opazi velika sprememba v vedenju. “The lame duck” pa po mojem mnenju predstavlja metaforo nepopolno izvedenega dela v neki aktivnosti. To pa zato, ker je akter bol prisiljen neko stvar opraviti v določenem času, do določenega roka. Pri tem pa ni bil sposoben delo opraviti enako učinkovito, kot pa, če bi imel na razpolago dovolj časa. Torej je le neka ilustracija ali slika nepopolno opravljenega dela zaradi časovne odvisnosti akterjev.

Funkcije družbenega časa

Synchronisation of activities (related to reckoning of time), coordination, sequencing, timing, measuring, differentiating.

The significance of all these functions changes with the growing complexity of human society... (52)

- sinhronizacija dejavnosti – velik del družbenega življenja v vsakdanji družbi je napolnjenega s kolektivno dejavnostjo in stvarmi narejene skupaj z velikim številom ljudi
- koordinacija – veliko število individualnih dejavnosti se tiče vodenja skupnih ciljev ali povečevanje ustvarjanja skupnih produktov. Delitev dela je najboljši primer tega.
- zaporedje – družbeni proces poteka v prizorišču, dejanja sledijo eden drugemu v določeni zaporednosti. Tukaj je naravna potrebna logika za večino procesov. Obstaja veliko dejanj, ki imajo smisel samo, če se zgodijo v določenem, konkretnem momentu v procesu. Ne morejo biti storjeni prej ali kasnej, ampak v pravem času.
- časovno usklajevanje – nekatere dejavnosti niso dostopne ob vseh trenutkih. Tukaj so neke dobe, dnevi v tednu, ko lahko greš na banko, trgovino, restavracijo,....
- merjenje – trajanje različnih aktivnosti lahko ima odločilne družbene pomembnosti
- razlikovanje – pomembno je prelomiti enoličnost in rutino preživljanja z dodeljevanju različnih dob v različne dejavnosti.

Pojav konkretizacije in avtomatizacije nekaterih nastajajočih kakovosti družbenega življenja, je širša lastnost modernosti in ni omejena na področje časa. Takšno družbeno življenje začenja biti neodvisno, hkrati pa ovira in prisiljuje ustvarjalne človeške posameznike.

Čas postaja centralni regulator in organizator človeških aktivnosti. Postaja neodvisna spremenljivka, primarno določen faktor v družbenem življenju. Temu pa Robert McIver pravi despotizem časa v moderni družbi. Koledar in ura upravljata sile. Ljudje tako postajajo že preveč obremenjeni z datumi, urami in roki. Prevladuje pregovor »Čas je denar!« Čas je pridobil zelo specifično lastnost. Lahko ga zapravimo, razporedimo, prodamo ali kontroliramo. Razesipavanje s časom pa postane eden večjih grahov v protestantski religiji. Zaradi vsega tega pa so se med drugimi pojavile tudi kampanje o racionalni porabi časa in zagovora tega, da je čas denar in da ga je potrebno dobro unovčiti, ga organizirati in racionalno razporediti. Z modernizacijo in industrializacijo pa se je med drugimi izboljšala tudi kvaliteta družbenega življenja. Konkretizacija in avtomatizacija le tega pa ni več toliko omejena na področje časa. Družbeno življenje začenja biti neodvisno. Vseeno pa ovira posameznike, ki želijo izraziti svojo kreativnost, pri realizaciji le tega. Posamezniki so nenehno nadzorovani, časovno omejeni in s tem nesamouresničujoči.

Pomembne teoretične tradicije pri proučevanju časa

Durkheimovci predstavljajo tri nove poudarke: sociološko perspektivo, relacijsko perspektivo in relativistično

- čas kot družbeno dejstvo ali kolektivna reprezentacija
- heterogenost kvalitativnega časa
- trajen čas tradicionalnih skupnosti
- brezciljen čas moderne tehnološke družbe
- ciklični čas cerkev in sekt